

ЦІЛІ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

З'ясовано зміст, структуру та взаємозв'язок цілей економічної політики. Доведено, що їх взаємодія може мати як позитивні, так і негативні (навіть і суперечливі) наслідки. Розглянуто державні пріоритети економічної політики України в різні історичні періоди її розвитку. Вказано на сукупність інструментів, які використовуються для реалізації цілей економічної політики, за різними критеріями їх класифікації. Визначено низку чинників, які обмежують вплив важелів політики на економічні процеси: методологічні, ресурсні, цільові та законодавчі. На основі теоретичних підходів та стратегії здійснення економічної політики в Україні виокремлено глобальні та основні цілі на період до 2020 року. В контексті оптимізації системи центральних органів виконавчої влади в Україні здійснено оцінку скорочення державного апарату управління у 2014 році.

Ключові слова: *цілі економічної політики, інструменти економічної політики, методологічні, ресурсні, цільові та законодавчі обмеження економічної політики, стратегія розвитку України.*

JEL: A12 D21 D40 E61 O11

Постановка проблеми. У періоди економічних криз особливо важливим є проведення ефективної економічної політики. Це пов'язано з тим, що подолання негативних кризових явищ в економіці ставить перед урядом країни завдання здійснювати складний вибір стратегії подальшого розвитку, засобів та інструментів реалізації поставлених завдань, тобто вироблення та реалізації такої економічної політики, яка б забезпечила стабільне економічне зростання та покращення якості життя громадян. В Україні назріли проблеми, пов'язані із реалізацією цілей економічної політики на період до 2020 р. Насамперед це стосується проведення антикорупційної реформи, реформування системи національної безпеки та оборони, досягнення європейських стандартів життя та вступу до ЄС. Все це актуалізує проблему наукового дослідження, оскільки економічна політика – це практична діяльність держави, яка базується передусім на теоретичних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна політика завжди спрямована на досягнення певних цілей, які змінюються залежно від стану економіки у той чи інший період часу, економічних проблем, ризиків тощо. Вперше систему цілей економічної політики, типових для усіх країн, сформулював А. Сміт, до яких відніс: створення умов безпеки щодо зовнішнього оточення; забезпечення правового порядку; розвиток інфраструктури. На початку 50-х років ХХ ст. нідерландський економіст Ян Тінберген, перший лауреат Нобелівської премії з економіки, обґрунтував такі цілі (визначивши їх "цільовою функцією"): контроль за обсягом державних видатків, темпами зміни реальної заробітної плати, станом зайнятості, сукупним попитом, розмірами інвестицій, рівнем виробництва, платіжним балансом. Неабияку цінність

для теорії економічної політики становлять: “модель Манделла-Флемінга”, “теорія раціональних очікувань” Р. Лукаса, “теорія непослідовності політики у часі” Ф. Кідленда та Е. Прескотта, “теорія суспільного вибору” Дж. Б'юкенена. Розробкою теоретичних засад економічної політики займаються також вітчизняні вчені: А. С. Бебело, О. О. Бєляєв, В. М. Геєць, Т. Л. Желюк, В. В. Козюк, О. Д. Куценко, В. Д. Лагутін, І. Й. Малий, А. Ф. Мельник та багато інших [1, 9, 10]. Реалії розвитку національної економіки примушують щоразу звертатися до теоретичної спадщини минулого і переосмислювати її досвід у складних кризових умовах. Вирішення проблем стабілізації економічного розвитку вимагає визначення цілей економічної політики з огляду на виклики сьогодення.

Постановка завдання. Метою дослідження є з'ясування теоретичних засад економічної політики, а саме: її цілей, інструментів та обмежень з метою виокремлення глобальних, основних та поточних цілей у контексті стратегії здійснення економічної політики в Україні на період до 2020 р.

Виклад основного матеріалу. У кожний конкретний період розвитку суспільства цілі економічної політики визначаються актуальними стратегічними напрямками, які вимагають обов'язкової реалізації. Позаяк ці напрями різняться складністю та часовим лагом. Цілі економічної політики поділяються насамперед на глобальні, основні та поточні (оперативні) [1, с. 15]. Глобальні цілі розраховані на довготривалу перспективу і відображають найважливіші завдання суспільства (зокрема, досягнення миру, свободи, справедливості, безпеки, добробуту). Основні цілі, які розраховані на 5–10 років, є базою для поступового вирішення глобальних цілей та цілого комплексу проблем. Вони, зазвичай, піддаються конкретному вираженню (наприклад, досягнення економічного зростання на 4–5% щорічно впродовж 5-ти років). Поточні (оперативні) цілі пов'язані з необхідністю задоволення нагальних повсякденних суспільних і особистих потреб та вимагають негайного реагування з боку органів державної влади (виплата заборгованості із заробітної плати певним категоріям працівників, підвищення розміру соціальної допомоги найвразливішим соціальним групам населення тощо).

У структурі цілей розрізняють також загальні цілі – ті, які є спільними для усіх країн, та специфічні, які є особливими для кожної окремої країни. До найважливіших загальних цілей економічної політики належать такі: досягнення повної зайнятості (забезпечення роботою усіх бажаних працездатних членів суспільства); стабільне економічне зростання (постійне забезпечення виробництва більшої кількості та кращої якості товарів і послуг, або, інакше кажучи, досягнення вищого рівня життя населення); забезпечення високої економічної ефективності національного виробництва (одержання максимальної віддачі за мінімальних витрат обмежених виробничих ресурсів, які перебувають у розпорядженні суспільства); справедливий розподіл доходів (жоден член суспільства не повинен перебувати за межею бідності в той час, коли інші володіють надмірним багатством); економічна свобода (досягнення керівниками фірм, працівниками та споживачами високого ступеня свободи у здійсненні економічної діяльності); соціальний захист населення (забезпечення встановлених соціальних стандартів життя для кожної людини за умов соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо); стабільний рівень цін (забезпечення низького рівня інфляції, відсутність дефляції); стабільний курс національної валюти (забезпечення стабільності національної грошової одиниці, рух якої відбувається відповідно до фундаментальних макроекономічних закономірностей); позитивне сальдо платіжного балансу (досягнення раціонального

балансу міжнародної торгівлі та міжнародних фінансових угод); збільшення вільного часу громадян як основи гармонійного розвитку особистості. Усі ці цілі загально визнані і у тій чи іншій комбінації визначають напрями економічної політики різних країн.

Варто зауважити, що визначені цілі можуть доповнювати одна одну, протидіяти і навіть породжувати недоліки. Зокрема, досягнення повної зайнятості означає ліквідацію безробіття (основної причини низьких доходів і економічної незабезпеченості), однак відсутність безробіття призведе до зниження заробітної плати і продуктивності праці, виникнення інфляції. Зусилля країни, скажімо, стосовно досягнення рівності у розподілі доходів (через встановлення високого рівня податків для осіб із значними доходами і переказування цих податкових надходжень особам з низьким рівнем доходів) можуть призвести до послаблення стимулів до праці, інвестування, нововведень і ділового ризику (внаслідок зниження через оподаткування частки отриманого доходу). В осіб з низьким рівнем доходів внаслідок здійснення такої економічної політики також послабиться мотивація до праці та іншої виробничої діяльності. Тому, очевидно, межа у досягненні цілі має бути такою, доки остання не почне породжувати негативних наслідків. Якщо основні цілі суперечать одна одній, то суспільство повинно розробити систему пріоритетів щодо вирішення поставлених завдань. Якщо, наприклад, такі цілі, як повна зайнятість і стабільний рівень цін взаємно виключають одна одну (повна зайнятість супроводжується певним рівнем інфляції, а стабільний рівень цін призводить до безробіття), суспільство повинно вирішити, яка з цих цілей на даний момент є найпріоритетнішою. Критерієм останнього є найбільша соціально-економічна ефективність досягнення тієї чи іншої цілі (зростання виробництва призводить не лише до збільшення національного продукту, а й до підвищення добробуту, товарообороту, зменшення безробіття). Заздалегідь важко визначити, чи буде вибір пріоритетів ефективним з точки зору кінцевих результатів проведення економічної політики (це перевіряється на практиці). Однак певне об'єктивне співвідношення між реальною економічною ситуацією, загальним станом економіки та пріоритетами економічної політики завжди існує.

Будь-яка раціональна економічна політика має ґрунтуватись на чіткому виокремленні оптимальних пріоритетів у визначенні цілей і оцінці наслідків їх реалізації. Вирішення цього завдання є нереальним без перевірки відповідності обраних цільових пріоритетів постулатам економічної теорії. Зокрема, це можна продемонструвати на прикладі економічної державної політики у СРСР у так звані "застійні" та "післяперебудовні" часи (для України). У 70-80-х рр. ХХ ст. державні пріоритети ґрунтувались на таких цілях:

а) форсування темпів економічного розвитку за відносно стабільних цін (наслідок – низька ефективність виробництва, повільне зростання добробуту громадян, загострення дефіциту товарів, вичерпання дешевих природних ресурсів і загальне погіршення економічних умов);

б) підтримування "тотальної зайнятості" (результат – зниження продуктивності праці, зрівняльний розподіл доходів тощо);

в) недопущення економічної свободи (підсумок – низька ефективність виробництва, загальний товарний дефіцит, існування тіншового ринку та –виробництва).

У перші роки незалежності України пріоритетними вважались інші цілі – досягнення економічної свободи, насичення ринку товарами та послугами тощо. Ситуація погіршувалась тим, що ці цілі були суто декларативними. Наслідком став різкий спад виробництва, приховане та реальне безробіття, невинуватена диференціація доходів, соціальна незахищеність громадян, гіперінфляція, значний бюджетний дефіцит.

Для реалізації цілей економічної політики використовується певний інструментарій, тобто комплекс важелів регулювання, через використання яких держава прагне досягти поставлених цілей. Процес вибору інструментів як засобів досягнення цілей є найважливішим етапом у процесі реалізації економічної політики, оскільки кожен інструмент може виявляти себе неоднозначно за різних економічних умов, тому доволі важливо знати, яким має бути інструмент економічної політики, коли і як його застосовувати.

Інструменти економічної політики за характером і масштабами впливу на ціль поділяються на сукупні та біжучі (окремі), прямої та опосередкованої дії, адміністративні та економічні. Сукупні інструменти (застосовуються до основних цілей) – це система показників (бюджетна, кредитна політика). Біжучі (окремі) – один показник системи (зокрема, відсоткова ставка, певний податок), які застосовуються до оперативних цілей. Інструменти прямої дії (або прямого впливу) передбачають таку економічну політику, за якої суб'єкти економіки вимушені приймати рішення, що ґрунтуються на приписах держави, а не на самостійному економічному виборі (податкове законодавство; юридичні правила у сфері амортизаційних відрахувань; бюджетні процедури з державних інвестицій). Ці інструменти характеризуються високою ефективністю внаслідок оперативного досягнення економічного результату, однак їх недолік полягає у створенні перешкод функціонуванню ринкового процесу. Інструменти непрямої дії (опосередкованого впливу) застосовуються державою з метою створення передумов для вибору тих варіантів економічних рішень (суб'єктами економіки, які здійснюють самостійний їх вибір), які б відповідали цілям економічної політики. Перевага цих інструментів у тому, що вони не порушують ринкової ситуації, водночас мають часовий лаг (уповільнення реакції зміни цілі на зміну інструменту) між прийняттям рішень державою, їх сприйняттям економікою та отриманими змінами у результатах господарської діяльності. Тобто інструмент не діє на ціль одразу, а неминуче виникає ефект запізнення. Час дії інструменту на ціль може залежати від непередбачених змін в економіці, послаблення роботи виконавців, тому необхідно пам'ятати про можливі відхилення, постійно аналізувати результати і негайно вживати заходів щодо активізації процесу досягнення цілі. Зазвичай, інструменти прямої дії мають адміністративний характер (закони, постанови, розпорядження, інструкції), а непрямої – економічний (податки, відсоткові ставки).

Нині в економічній літературі, відповідно до організаційно-інституційного критерію класифікації, окрім адміністративних і економічних інструментів економічної політики, виділяють інституційні (діяльність виконавчих структур державної влади, які забезпечують практичну реалізацію урядових цілей; підтримка дослідних центрів з економіки, інститутів економічної інформації, економічних рад і спілок; підготовка економічних програм і прогнозів; правова, інформаційна підтримка підприємницьких і професійних спілок, раціональних форм їх взаємодії; співучасть у створенні форм економічної інтеграції, організація регулярних міжнародних зустрічей з економічних питань тощо).

Незважаючи на те, що досягнення окремих цілей або системи цілей економічної політики ґрунтується на застосуванні певних заходів, одна і та ж ціль економічної політики може бути досягнута з використанням різноманітних інструментів, які призводять до неоднозначних наслідків. Наприклад, проводячи політику збалансування державного бюджету, уряд може використати такі важелі: емісію грошей, підвищення податків, операції на відкритому ринку (з державними цінними паперами) або зовнішні

запозичення. Кожен із названих інструментів має свої наслідки. Емісія грошей породжує інфляцію, підвищення податків має свої межі, оскільки збільшення останніх викликає появу тіньового сектору економіки, знижує стимули до праці, а продаж державних цінних паперів і зовнішні запозичення грошових коштів призводять до виникнення державного боргу. Отже, кожна країна обирає такий інструмент економічної політики, який завдає найменшої шкоди національній економіці в той чи інший історичний період.

Економіка країни успішно розвивається лише за умов ефективної економічної політики. Реалізація останньої обмежується низкою чинників, які стримують вплив її важелів на економічні процеси. До таких чинників доцільно віднести: методологічні, ресурсні, цільові та законодавчі обмеження.

Методологічні обмеження економічної політики існують на теоретичному рівні, тобто на етапі вибору цілей та інструментів їх реалізації. Між цілями та інструментами має бути повна узгодженість, оскільки кожен регулюючий важіль торкається інтересів якоїсь групи населення та змінює мотиваційну поведінку господарюючих суб'єктів. Отже, визначаючи інструменти, необхідно зважати на те, яких соціальних груп населення вони торкаються, як змінюються відносини між окремими економічними суб'єктами і як це вплине на соціально-економічний розвиток суспільства. Тому вибір конкретних важелів для досягнення тієї чи іншої цілі повинен бути науково обґрунтованим і виваженим, щоб запобігти виникненню негативних явищ. Основне завдання на цьому етапі – встановлення оптимальної комбінації взаємопов'язаних і водночас суперечливих цілей та визначення інструментів для їх досягнення.

Ресурсні обмеження економічної політики включають: бюджетні, людські та часові. Бюджетні обмеження пов'язані насамперед з обсягом бюджетних коштів, призначених на ті чи інші цілі, які завжди є обмеженими. Водночас за умов обмеженості ресурсів і безмежного зростання потреб виникає проблема економічного вибору. За таких умов з усієї сукупності цілей необхідно вибрати найбільш пріоритетні – ті, які вимагають першочергової реалізації. До таких цілей варто віднести, зокрема, покращення добробуту найбільш вразливих верств населення, фінансування охорони здоров'я, охорони довкілля тощо. Отже, головним є досягнення цілей економічної політики без перевищення грошових коштів, передбачених для їх реалізації. Людські ресурси презентують певні обмеження у здійсненні економічної політики за умови недостатньої компетентності розробників законопроектів та економічних програм або відсутності взаєморозуміння чи існування конфліктів між безпосередніми її виконавцями, оскільки не завжди та чи інша модель розвитку країни, запропонована розробниками, успішно реалізується внаслідок неготовності до змін тих груп суспільства, які є учасниками цих перетворень. Часові обмеження пов'язані зі значним періодом часу від моменту прийняття рішення і досягненням поставленої мети. Цей часовий лаг залежить від рівня бюрократизації державного апарату, наявності відповідної команди для реалізації поставленої мети. Отже, досягнення поставленої мети потребує тривалого періоду часу і, відповідно, необхідно вживати заходів задля його скорочення. Цьому не сприяє часта зміна державних службовців. До часових обмежень також належать виборчі періоди, які слід враховувати під час визначення проміжних цілей та інструментів їх реалізації, оскільки не правильно обрані елементи економічної політики не дозволять ефективно впровадити заплановані заходи, що призведе до зміни уряду і, відповідно, до зміни цілей економічної політики. Цільові обмеження економічної політики пов'язані з тим, що вибір її цілей зумовлює обрання відповідних важелів для їх реалізації. Якщо

обрання інструментів є нераціональним, тоді відбудеться затримка у реалізації цілей. Причинами багатоваріантності реалізації цілей є те, що не усі цілі можна виразити кількісно (наприклад, такі, як економічна свобода, справедливий розподіл доходів тощо), а цілі, які мають кількісне вираження можуть суперечити одна одній (так, забезпечення повної зайнятості є суперечливим стосовно збільшення вільного часу). Ці обмеження потрібно враховувати в процесі визначення елементів економічної політики. До законодавчих обмежень економічної політики відносять існуюче законодавство, в межах якого відбувається реалізація цілей економічної політики. Ці обмеження потребують їх врахування ще на етапі розробки економічної політики. Поставлені цілі не мають виходити за межі діючих чинних юридичних норм, у протилежному разі вони призведуть до виникнення негативних явищ, суперечностей та конфліктних ситуацій. До основних обмежень, які стримують реалізацію урядовими структурами декларованих цілей державної політики на сучасному етапі, належать такі: асиметричність інформації, обмеженість можливостей громадянського суспільства у здійсненні контролю над органами влади, нездатність державних структур повною мірою передбачити наслідки раніше ухвалених рішень та недосконалість політичних процесів.

Цілі економічної політики нашої держави, які оприлюднені Президентом України 25 вересня 2014 року у програмі розвитку України до 2020 року, відображені в табл. 1.

Таблиця 1

Цілі економічної політики України на період до 2020 р.

Глобальні цілі	Основні цілі	Оперативні цілі (зокрема, на 2015 р.)
<ul style="list-style-type: none"> • реформування системи національної безпеки та оборони; • досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України в світі; • вступ до ЄС (2020 р.); • формування середнього класу; • соціальна справедливість; • досягнення енергетичної незалежності країни. 	<ul style="list-style-type: none"> • антикорупційна реформа; • судова реформа та реформа правоохоронних органів; • децентралізація та реформа державного управління; • дерегуляція та розвиток підприємництва; • податкова реформа; • реформа охорони здоров'я; • сталий розвиток економіки. 	<ul style="list-style-type: none"> • ліквідація заборгованості із виплати заробітної плати та соціальних виплат; • збалансування державного бюджету; • забезпечення країни енергоресурсами у поточному році; • стабілізація курсу національної валюти.

Примітка. Складено на основі [2, 3].

Стратегія здійснення економічної політики в Україні передбачає проведення близько 60 реформ та реалізацію програм, які мають торкнутися політичних, економічних та соціальних інституцій. Для зміцнення обороноздатності країни передбачається до 2020 р. збільшити частку військових витрат до ВВП з 1% до 5%, чисельність професійних військових – на 1 тис. осіб. Також задекларовано збільшення ВВП на одну особу з 3,9 тис. дол. США до 16 тисяч, а обсяг прямих іноземних інвестицій за 5 років довести до 40 млрд. дол. США (нинішній обсяг останніх становить 4–5 млрд. дол. США на рік). Середня тривалість життя повинна зрости на 3 роки (з 71 року до 74 років у 2020 р.). Максимальне відношення дефіциту бюджету до ВВП необхідно довести до 3% (замість

нинішніх 10,1%), а максимальне відношення загального боргу до ВВП – до 60% (нині цей показник становить 67,6%), рівень інфляції – до 1,7%. Чисельність абонентів на 100 осіб, які мають доступ до мережі Internet з високою швидкістю передачі даних за кількома каналами одночасно, має зрости майже втричі (з 9 до 25). У 2020 р. частку випускників, які володіють двома іноземними мовами, необхідно довести до 75%. Окрім цього, необхідно підвищити довіру населення до судової системи приблизно на 60%, оновити кадровий склад апарату управління на 70% від загальної чисельності державних службовців [2]. Кількість останніх слід суттєво зменшити, оскільки нині в нашій державі діє понад 80 різних структур, які здійснюють різного роду перевірки [4]. На реалізацію цього завдання також спрямований Указ Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” [5]. У 2014 р. передбачалось скорочення працівників Адміністрації Президента, ДУС та апарату РНБО на 50%, апарату Верховної Ради – на 20%, секретаріату Кабінету Міністрів – на 10%, Рахункової палати – на 10%, ЦВК – на 10%, державної судової адміністрації – на 10% (тобто – на 22 200 осіб, з економією коштів у обсязі 635,5 млн. грн.) [6], однак оновлення влади відбувається доволі повільно, про що свідчать дані табл. 2.

Дані таблиці показують, що жодним із наведених органів влади не досягнуто 10%-го скорочення працівників, як це передбачалось у 2014 р. За квітень-червень 2014 р. не відбулося жодних суттєвих змін щодо скорочення державних службовців, а чисельність працівників у деяких органах влади навіть дещо зросла (Міністерстві внутрішніх справ, Кабінеті Міністрів, Міністерстві молоді та спорту). Неспроможність уряду скоротити чисельність основних органів влади, які повинні ініціювати реформи, свідчить про політичний популізм.

Таблиця 2

**Скорочення працівників центральних органів державної влади
в Україні у 2014 р.**

Органи влади (центральний апарат)	Облікова чисельність штатних працівників на 31.03.2014 р.	Облікова чисельність штатних працівників на 30.06.2014 р.	Зміна, %
Державна фіскальна служба	1921	1896	- 1,3
Верховна Рада	1538	1524	- 0,9
Міністерство внутрішніх справ	700	734	+4,9
Кабінет Міністрів	618	635	+2,8
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ	433	409	-5,5
Міністерство аграрної політики та продовольства	376	364	-3,2
Міністерство освіти і науки	263	256	-2,7
Міністерство охорони здоров'я	256	247	-3,5
Міністерство екології та природних ресурсів	231	231	0,0
Міністерство молоді та спорту	129	132	+2,3

Примітка. Складено на основі [7].

Висновки. Отже, глобальними цілями економічної політики в Україні, які окреслені в “Стратегії-2020”, є такі: реформування системи національної безпеки та оборони; вступ до ЄС; досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України в

світі. Серед основних цілей насамперед варто виділити: подолання корупції, проведення судової реформи та реформи правоохоронних органів, здійснення децентралізації та дерегуляції тощо. Для їх досягнення необхідно використовувати адміністративні, економічні та інституційні важелі, а також забезпечити оптимальну комбінацію останніх. Особливо актуальними інструментами сьогодні вбачаються засоби НБУ, які повинні привести до стабілізації курсу національної валюти. Обмеженнями економічної політики, які стримують або гальмують реалізацію тих чи інших цілей, є насамперед ресурсні та законодавчі. Реалізація окреслених завдань передбачає органічну єдність зусиль влади, бізнесу та громадянського суспільства. Влада повинна забезпечити ефективне проведення реформ. Роль бізнесу полягає у підтримці та розвитку бізнес-середовища, сплаті податків у повному обсязі, інвестуванні коштів в економіку країни, дотриманні чесної конкуренції та соціальної відповідальності. Громадянське суспільство зобов'язане контролювати владу, сумлінно виконувати свої професійні обов'язки, дотримуватись принципів чесності та гідності. Усі ці складові в їх поєднанні спроможні забезпечити досягнення глобальних, основних та оперативних цілей економічної політики.

Література

1. *Економічна політика : навч. посібн.* / О. О. Беляєв, А. С. Бебело, М. І. Діба та ін. – К. : КНЕУ, 2006. – 288 с.
2. *Порошенко оприлюднив тези “Стратегії 2020”* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/politics/989833-poroshenko-oprilyudniv-tezi-strategiji-2020.html>
3. *Президент представив “Стратегію реформ-2020”: мета реформ – членство в ЄС* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/31289.html>
4. *В Україні скоротять 30-50% держслужбовців* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.unian.ua/soc/947772-v-ukrajini-skorotyat-30-50-derjslujbovtsiv.html>
5. *Указ Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади”* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.drsu.gov.ua/show/36>
6. *Скорочення витрат на утримання влади* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247157127
7. *Скорочені державні службовці: де вони? – Ціна держави* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://costua.com/news/93-fired-cs>
8. *Економічний розвиток і державна політика : навч. посіб.* / Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін. ; за ред. Ю. Єханурова, І. Розпутенка. – К. : УАДУ, 2001. – 480 с.
9. *Желюк Т. Ефективність економічної політики в умовах нестабільного середовища* / Т. Желюк, К. Ревун // *Вісник ТНЕУ*. – 2014. – № 1. – С. 7–22.
10. *Козюк В. В. Координація фіскальної та монетарної політики в умовах глобалізації: інтеграція старих і нових ідей* / В. В. Козюк // *Економічна теорія*. – 2007. – № 4. – С. 59–70.
11. *Норт, Дуглас. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики* [Електронний ресурс] / Норт, Дуглас; перев. на рус. яз.: А. Н. Нестеренко. – М. : Центр гуманитарных технологий. URL, 1997. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/6310>

12. Стігліц, Дж. Е. *Економіка державного сектора* : [пер. з англ.] / Дж. Е. Стігліц. – К. : Основи, 1998. – 720 с.

References

1. Bieliaiev O.O., Bebelo A. S., Dyba M. I. et al. (2006). *Ekonomichna polityka [Economic policy]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. Poroshenko opryliudnyv tezu "Stratehii 2020" [Poroshenko announced thesis "Strategies 2020" (n.d.). *unian.ua*. Retrieved from <http://www.unian.ua/politics/989833-poroshenko-oprilyudniv-tezi-strategiji-2020.html> [in Ukrainian].
3. Prezydent predstavyy "Zstratehii reform-2020": meta reform – chlenstvo v YS [The President presented a "Strategy of Reform 2020": the goal of the reform is the membership in EU]. (n.d.). *president.gov.ua*. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/news/31289.html> [in Ukrainian].
4. V Ukrainin skorotiat 30-50% derzhsluzhbovtiv [30-50% of civil servants will be reduced in Ukraine]. (n.d.). *economics.unian.ua*. Retrieved from: <http://economics.unian.ua/soc/947772-v-ukrajini-skorotyat-30-50-derjslujbovtiv.html> [in Ukrainian].
5. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro optymizatsiiu systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady" [Decree of the President of Ukraine "On optimization of the system of the central executive bodies"]. (n.d.). *drsu.gov.ua*. Retrieved from <http://www.drsu.gov.ua/show/36> [in Ukrainian].
6. Skorochennia vytrat na utrymannia vlady [Reducing of the costs of the government maintaining]. (n.d.). *kmu.gov.ua*. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/public/article?art_id=247157127 [in Ukrainian].
7. Skorocheni derzhavni sluzhbovti: de vony? – Tsina derzhavy [Reduced civil servants: where are they? – Price of the State]. (n.d.). *costua.com*. Retrieved from <http://costua.com/news/93-fired-cs> [in Ukrainian].
8. Bazhal Y., Kiliievych O., Mertens O. et al. (2001). *Ekonomichnyi rozvutok i derzhavna polityka [Economic Development and Public Policy]*. Yu. Yekhanurov, I. Rozputenko (Ed.). Kyiv: UADU [in Ukrainian].
9. Zheliuk T., Revun K. (2014). Efektyvnist ekonomichnoi polityky v umovakh nestabilnogo seredovyscha [The effectiveness of economic policy in uncertain circumstances]. *Visnyk TNEU Buletin TNEU, 1, 7–22* [in Ukrainian].
10. Koziuk V. V. (2007). Koordynatsiia fiskalnoi ta monetarnoi polityky v umovakh hlobalizatsii: intehratsiia starykh i novykh idei [The coordination of fiscal and monetary policy in the context of globalization: integration of old and new ideas]. *Ekonomichna teoriia – Economic theory, 4, 59–70* [in Ukrainian].
11. Nort, Duhlas. (1997). *Instituty, institutsionalnyie izmienieniia i funktsionirovaniie ekonomiki [Institutes, institutional changes and functioning of the economy]*. (A. N. Nesterenko, Trans). Moscow: Tsentrii humanitarnykh tekhnolohii. Retrieved from <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/6310> [in Russian].
12. Stiglitz J. E. *Ekonomika derzhavnoho sektora [Economics of the public sector]*. (J. E. Stiglitz Trans). Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].

Редакція отримала матеріал 16 лютого 2015 р.